

Az iskolai napközi otthoni nevelés közügy

A 2008. év elején történt 12 éves gyermek tragikus bűncselekménye megrázta a magyar társadalmat. A különféle szervezetek, a média sokat foglalkozott ezt követően a gyermek és fiatalkori bűnözés okainak és megelőzésének kérdéseivel. Az egyik magyar televíziós hírcsatormán egy női néző véleménye jelent meg – „Állítsák vissza a napköziket, mert azok segíthetik a gyermek- és fiatalkori bűnözés megállítását.”

Ennek az írásnak a készítője az 1957. évtől foglalkozik a napközi otthonba került gyermekek nevelésével, személyiségfejlődésével. Meggyőződésünk, ha az „Oktatás – Közügy” meghatározásba a napközi otthonokat is egyértelműen beleérténénk, akkor a jelzett és vitatott problémák könnyebben lennének megoldhatók. A Magyar Pedagógia képviselőinek is komoly tennivalói iennének ebben a kérdésben.

Írásunkban két problémakört vizsgálunk. *Először* azt, hogy milyen tények bizonyítják, hogy az iskolai napközi otthoni nevelés valójában közügy. *Másodszor* azt vizsgáljuk, kiknek és mit kellene tenniük azért, hogy az iskolai napközi otthoni nevelés igazi közüggé váljon, és eredményesebb legyen.

*

1. Tények, amelyek bizonyítják, hogy az iskolai napközi otthoni nevelés KÖZÜGY.

1.1. A magyar iskolai napközi otthoni nevelés 106 éves történetét tanulmányozva megállapítható, hogy létrehozásuk és működésük rendkívül küzdelmes, ellentmondásos volt.¹ Az *alapvető hiányosságok*, a megoldatlan *problémák* sokasága mellett – minden időszakban – jelentős eredmények is voltak/vannak a napközi otthonok munkájában.² Az *1960–1980 közötti évek kivételével* azonban Magyarországon a napközi otthoni nevelés alig tartozott a közügyek közé.³ Sajnálatos tény, hogy az 1989. évi rendszerváltozás után a napközi otthonok többsége visszafejlődött. Emlékezhetünk például a rendszerváltozás után, az Antall-kormány idején történetekre. A bölcsődék, az óvodák és a napközi otthonok bezárásához kezdtek azon elképzelés alapján, hogy majd minden család meg tudja oldani gyermekeinek kitűnő ellátását, hatékony nevelését. Az 1993. évi Oktatási Törvény a napközi otthonokat érintően már másképpen intézkedett.

1.2. A *magyar értelmező szótár* szerint – **KÖZÜGY**, a közösségre kiható általános érdekű ügy. A magyar társadalom nagyobb részében a gazdasági és a szociális változások eddig észrevehetően még nem jelentkeztek. Természetesen – mint mindig – kivételes rétegek napjainkban is vannak. De a tömeges elszegényedés átélői vagyunk a legtöbben. Ezért a bölcsődék, az óvodák, a kollégiumok, a nevelőotthonok mellett, az iskolai napközi otthonokra a 21. század elején is nagy szükség van! Ugyanolyan szükség van a napközi otthonokra a szerencsétlen, állandóan szegény Magyarországon, mint létrehozásuk óta mindig. Az I. világháború elvesztése, a trianoni tragédia, a II. világháború elvesztése, az 1956. évi forradalom leverése nyilván szegénységünk alapvető oka.

A rászoruló gyermekek oly fontos „megőrzése”, ellátása, nevelése a gyermekvédő napközi otthon nélkül még sokáig nem képzelhető el. A „megőrző hely” elítélésével nem értünk egyet. A bevezető sorokban írt szomorú eset is azt mutatja, hogy a gyermekeket meg kell őrizni a csavargástól, az esetleges bűnözéstől, a rossz vagy a gyermeknevelésben nem kellően részt venni tudó családok hatásaitól. A napközi otthonokat ezért hozták létre.

1.3. Magyarországon az iskolai napközi otthonokban több mint 350 ezer erre rászoruló gyermek kap ellátást és nevelést. Az OM-KSH szerint 2003-ban közel 400 ezer volt a napközi-sek száma. Tehát az akkori általános iskolai tanulólétszám közel 40%-a volt napközis, ahogyan ez az 1985-ös évtől mindig hasonló volt. Tudjuk, hogy a gyermeklétszám csökkenése ellenére a napközi otthonokkal szembeni igények ma is nagyobbak annál, mint amilyen mennyiségi fejlesztést az állandó takarékosagra kényszerítve az iskolafenntartók képesek megvalósítani.

1.4. A magyar napközi otthonok „keletkezéstörténete” szoros összefüggésben volt a 19. század közepétől Európa-szerte létrejövő és megerősödő gyermekvédelmi mozgalmak, az emberbarát (civil) szervezetek humanista tevékenységével. Az 1902/1903. tanévtől hatásukra állami irányítással szerveződtek a napközi otthonok.⁴ Több mint egy évszázada elsősorban a szegénysorsú, esélyegyenlőtlenebb magyar gyermekek kerültek/kerülnek nagyobb számmal ezekbe a fontos nevelőintézményekbe.⁵

1.5. Köztudott, hogy az iskolafenntartók – helyesen – tömegesen irányítják a napközi otthonokba a roma származású 6–14 éves tanulókat. A napközi otthonokban nincs szegregáció, egyértelműen az integráció érvényesül. Ezért a napközi otthonokban folyó nevelés folyamatát a kidolgozandó fejlesztési programokba átgondoltabban szükséges belefoglalni.⁶

1.6. A napközi otthon KÖZÜGY voltát a napközis tanulók szüleinek, a családokat segítő nagyszüleinek, pedagógusainak, az osztályokban tanuló társaiknak nagy száma is erősíti. Rajtuk kívül, a napközi otthonokban nevelkedő gyermekek gyakran szomorú sorsának alakulásában még sokan érintettek.

Az általános iskola szerves részét képező és a családi nevelést részben pótló napközi otthonok fontos szociális, gyermekvédelmi és nevelési feladatokat látnak el.⁷ Ha a napközi otthonok működtetése, fejlesztése egy igazi közügyhöz hasonlóan történne, akkor e funkciókból következő nevelési-oktatási céljait, feladataikat lényegesen jobban tudnák megoldani.

1.7. A VII. Nevelésügyi Kongresszus ismert célkitűzései a napközis gyermekek nagy részét hangsúlyosan érintik. Jó lenne egészen pontos válaszokat kapni az alábbi kérdésekre:

- A gyermekeket is nevelő magyar családok eltartói közül hányan munkanélküliek?
- A napközis gyermekek családjai közül hányan élnek (és azon belül a napközis gyermek is) nagyon szegény, esetleg „mélyszegény” körülmények között?
- Tanévenként hány rászoruló gyermek részesül napközi otthoni ellátásban és nevelésben?
- Hány arra jogosult gyermek nem jut be a napközi otthonokba, mert például a településükön ilyen, sőt már kisiskola sincs?
- Pontosán hány gyermek éhezik Magyarországon (ha napközis ellátásban részesül, akkor csak szombaton és vasárnap)? A nyilvánosságra került 20.000-es szám alacsonynak tűnik.

A Gyermekétkeztetési Alapítvány sokkoló leveleit olvasva elképesztően nagy problémának érezzük a gyermekéhezést. Jól emlékszünk egy korábbi évek választási kampányában elhangzott ígéretre, hogy meg fogják oldani az éhező magyar gyermekek problémáját. Eddig ez nem sikerült. A jövőben tehát, mert a választók többsége emlékszik a korábbi ígéretekre, felesleges ígérni. Az ilyen nagy problémákat meg kell oldani!

A napközi otthoni nevelőmunka szempontjából jó lenne tudni, hogy a szegénynek nem minősülő, az elfogadható szociális körülmények között élő családokban hány gyermek (akik napközisek is lesznek) nevelkedik félelemben, érzelmi bizonytalanságban, szeretetlenségben, rossz életkörülményeik, szülei veszekedése és sajnálatos válsai stb. miatt. Ezt a rendkívül súlyos problémát például a nagyon jó környezetben lévő budapesti iskolák napközi otthoni pedagógusaitól gyakran lehet hallani. Elgondolhatjuk, hogy e vonatkozás-

ban milyen helyzet lehet a súlyos szocio-kulturális helyzetben élő családokban, a napközi otthoni tanulók esetében.

- 1.8. A napközi otthoni neveléshez szükséges személyi, tárgyi, dologi és költségvetési kérdések helyzete is általános érdekű közügy.⁸ Erről bővebb helyzetértékelést a jegyzetek 2. pontjában jelzett összefoglalásban adunk.

A fentiekbe kiemelt tények figyelembevétele vagy a pontos választ igénylő problémák tisztázása nélkül (sem országosan, sem megyénként, sem településenként, sem iskolánként, sem napközi otthononként) nem lehet hatékony nevelési elgondolásokat (konceptiókat) és azok alapján rövid-, közép- és hosszútávú cselekvési programokat kialakítani.

A napközi otthoni neveléstől is joggal várt hatások például a társadalmi normáktól eltérő (deviáns); a társadalomellenes, a közösségellenes (antiszociális) gondolkodás, magatartás; az erőszakoskodás, erőszakos (agresszív) viselkedés, magatartás; a döbbenetesen növekvő gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, megátálása csak a közüggé vált napközi otthoni nevelés fejlesztése esetében jelentkezhethet jóval nagyobb arányban.

2. Kiknek és mit kellene tenniük, hogyan az iskolai napközi otthoni nevelés igazán közüggé váljon?

Erre az alapkérdésre a Napközi Otthoni Pedagógusok III. Országos Tanácskozásának (2007) Ajánlása⁹, a VII. Nevelésügyi Kongresszus (2008) célkitűzései és az öt évtizedes napközi otthoni tapasztalataink alapján néhány választ és javaslatot igyekszünk adni:

- 2.1. Először a napközi otthoni pedagógusok belső (iskolai) és külső (társadalmi) *kapcsolatrendszerét* szükséges kiépíteni.¹⁰ Másodsorban meg kell ismerni, és fel kellene használni a napközi otthoni neveléssel foglalkozó speciális szakirodalmat.¹¹ Harmadszor meg kellene oldani a napközi otthoni pedagógusok főiskolai szakirányú képzését és a 7 évenkénti kötelező továbbképzését.¹²
- 2.2. A napközi otthoni nevelés közüggé válásáért (mert ez a kötelességük is) az alábbi nevelési tényezők sokat tehetnek.
 - 2.2.1. A *magyar parlamenti pártok* (a hatalmon lévők és az ellenzékben lévők) összehangolt programjaiban kiemelten szerepeljen a magyar gazdaság valóságos fellendítése, a szegénység elleni valóságos küzdelem, a hátrányos helyzetű, esélytelenebb gyermekek, napközi otthonokban is történő tényleges felzárkóztatása. Konkrét törekvésekre van szükség, például a napközi otthoni pedagógusok kiválasztásának, képzésének, továbbképzésének, a napközi otthonok költségvetési feltételeinek javítása, a roma és a nem roma napközis tanulók felzárkóztatási programjának igénylésében. Ezt a témát demokráciában egyetlen egy párt sem hagyhatja ki a programjából!
 - 2.2.2. A *magyar kormány* (bármilyen összetételben) a napközi otthonok esetében ne hivatkozzon mindig a „takarékosági okokra”. A Magyar Pedagógiai Társaság Napközi Otthoni Nevelési Szakosztályának 2002. december 16-án az oktatási miniszternek átadott anyaga, „Ajánlás az esélyteremtő napközi otthonok fejlesztéséhez” címet viselte. Ennek az ajánlásnak a felhasználásával az akkori Oktatási Minisztérium egy előterjesztést készített. Ezt 2003 októberében vezető testületében megvitatta, de takarékosági okok miatt saját előterjesztésük egyetlen pontjának megvalósulását sem tudták biztosítani. Ez a tény a Szakosztály akkori tagságának a széthullását is eredményezte. Közöttük számos alapítótag nem vett részt a további munkákban. A magyar kormány által elfogadott „Legyjen jó a gyerekeknek” című 2007–2032. évekre kidolgozott nemzeti stratégia lényeges elképzeléseket tartalmaz. A stratégia cselekvési programjának kidolgozásakor a napközi otthonokat méltó helyre kell tenni, és konkrét fejlesztésük biztosítását szorgalmazni szükséges. A jelenlegi helyzet miatti elkeseredettségünkben arra gondolunk, hogy a

napközi otthoni gyermeket érintő kérdések előtt a kormány vezetői és tagjai mindig gondoljanak arra, hogy saját gyermekeik délutáni nevelése milyen körülmények és feltételek között történik. Erről az ott dolgozó pedagógusoktól számos, irigylésre méltó információt ismerünk. Tehát a vezetőink gyermekeinek már a XXI. század első éveiben is jó. Arra gondolunk, hogy az „Alapok a napközi otthoni munka fejlesztéséhez” című meglévő kéziratunk megjelentetését az illetékes felső szervek (ha azt akarnák) segíteni tudnák. Az Oktatási Minisztérium az említett korábbi előterjesztésében ígérte, hogy az akkor meglévő „Napközi Otthoni Neveléstan” c. könyv megjelentetését segíti, és minden iskolába, minden napközi otthonnal rendelkező iskolába megküldi. A takarékosági okok ezt nem tették lehetővé.

- 2.2.3. A média minden szinten vizsgálja felül – ez a javaslatunk – a 6-14 éves gyermekek számára tervezett és végzett munkáját, nevelési struktúráját. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium erőteljesebben segítse elő, hogy a média többet tegyen a lemaradó, az esélytelenebb, a szegény sorsú magyar gyermekek felemelkedéséért, és az ezt követőket szolgáló napközi otthoni nevelés megjavításáért. Ennek megvalósítására óriási lehetőségeik vannak! Nem elég az oktatás nagy társadalmi, nemzeti jelentőségét hangsúlyozni, hanem azért minden szinten következetesen és állandóan tenni kell.
- 2.2.4. Az *iskolafenntartók, az önkormányzatok, az egyházak, az alapítványi iskolák vezetői és munkatársai* (Oktatási Bizottságai) a napközi otthonok ügyéért a lehető legtöbbet tehetik. A VII. Nevelésügyi Kongresszus után vizsgálják felül a meglévő fejlesztési elgondolásait, az esetleg meglévő cselekvési programjaikat a mennyiségi, a minőségi fejlesztés szempontjából is.¹³ Ha ilyen elgondolások és cselekvési programok nincsenek, azokat feltétlenül készítsék el rövid-, közép- és hosszútávra is. A napközi otthonokat létrehozók és fenntartók nem tűrhetik el, hogy azok elavult, roppant szegényes vagy teljesen hiányos tárgyi-dologi feltételek között működjenek. Ismét arra gondolunk, az lenne a helyes, ha e szervek vezetői és munkatársai döntéseik előtt, közben és után saját gyermekeikre, unokáikra is gondolnának, hiszen bizonyára ők is részesülnek délutánonként napközi otthoni nevelésben. Az iskolafenntartók követeljük és segítsék a napközi otthoni pedagógusok számára a 7 évenkénti kötelező tanúsítványok megszerzését. Ilyen programokat nagy nehézségek árán a 2002. és 2007. évben (Dr. Füle Sándor) alapított. Eddig csak a Budapest XI. kerület polgármestere támogatta az indítást. A 2008. évben pedig a Kodolányi János Főiskola és a Nyugat-Magyarországi Egyetem Berzsenyi Dániel Főiskolájának Pedagógiai Szolgáltató Központja tervezi az új, 2007. évben alapított program indítását. Mi lesz a többi napközi otthonba beosztott pedagógus speciális hozzáértésével?
- 2.2.5. Az *általános iskolák vezetői, nevelőtestületei és napközi otthoni nevelőinek munkaközösségei, napközi otthoni pedagógusai* kezében van (lényegében a fentiek segítségével) a napközi otthonok minőségi megváltoztatása. Elsősorban a napközi otthonok feltétel-, kapcsolat- és tevékenységrendszerének kiépítésére kell a legtöbb erőt fordítaniuk. Az otthonias jó közérzetet biztosító légkör megteremtésére, az erkölcsi tárgyú, a pozitív irányú személyiségformálást biztosító „beszélgetések” megvalósítása és hatása is tőlük függ.
- 2.2.6. A napközi otthoni nevelőmunka fejlesztéséhez nélkülözhetetlen a napközis gyermekek (és a nem napközis gyermekek) szüleinek a segítsége. Hazánkban ez a legtöbb óvodában példamutatóan megtörténik. Ezért érhetetlen, hogy az óvodából a napközi otthonba kerülő gyermekek vonatkozásában ez a legtöbb esetben miért nem folytatódik? Nagy lehetőség lenne a nevelésre legalkalmasabb szülők nevelőmunkába való bekapcsolására is. Ezt egyes alapítványi iskolákban és egyházi iskolákban látjuk kiválóan megvalósulni. Természetesen több önkormányzati iskola is minta ebből a szempontból. A külföldi jó példákat is sorolhatnánk. A szülők és a napközi otthoni pedagógusok együttműködése, gyakori párbeszéde nélkül a kívánt minőségi változás a napközi otthonokban nem várható.¹⁴

A témával kapcsolatosan végzett kutatásaink bizonyítják, hogy ezen a téren követhető jó hazai példák vannak. Sajnálatos, hogy a témával foglalkozó könyvünket hazánkban so-
kan nem ismerik.

Az említett nevelési tényezők eddig végzett és írásunkban jelzett, tőlük várt fejlesztési elgondolásaihoz, programjaihoz található, elérhető speciális napközi otthoni elméleti segítség. A nevelési tényezők összefogása, együttműködése a napközi otthoni nevelés közüggé válását jelenthetné. Feltétlenül ismerniük kellene az Európai Unió fejlett tagországainak ide vonatkozó gyakorlatát is.¹⁶

*

A napközi otthonok fejlesztésében elmaradhatatlan előrelépéshez „mozdulni kell”. Mert ha nem mozdulunk, nem fejlesztünk, akkor hátrafelé nyomattatunk (Széchenyi István gondolata alapján). Nagy eredménynek tartjuk, hogy a napközi otthoni pedagógia alapjai hazánkban kidolgozottak. Ezekhez az alapokhoz a 2002-2006. évben készült tanulmányok is kapcsolódnak. A tanulmányok egy része szakmai folyóiratokban már meg is jelent.¹⁷

Akik a napközi otthoni nevelés közüggé válásáért, előrehaladásáért tenni akarnak és tenni tudnak, azok bizonyára megismerik és majd használják is a meglévő elméleti elgondolásokat, tapasztalatokat. „Egy demokratikus politikai rendszerben a közönséget tájékoztatni kellene mindenről, ami egy adott kérdés ellen vagy éppen mellette szól.”¹⁸ A saját tudásuk és tapasztalataik felhasználásával ez feltétlenül megtörténik.

Ennek a vitaanyagnak „Az iskolai napközi otthoni neveléstan KÖZÜGY” felfogás melletti elkötelezett kiállás hangsúlyozása a célja. Jó lenne e sorok írójának is megélnie, hogy a magyar napközi otthonokból értékes, boldog, az életben helyüket megálló, érzelmileg kiegyensúlyozott fiatal emberek kerülnek ki. Jó lenne megélni, hogy Magyarországon ez a fontos nevelőintézmény általános érdekű ügy legyen.

IRODALOM

1. Füle Sándor: Az iskolai napközi otthoni nevelőmunka fejlődése és perspektívái. Tanulmányok Neveléstudomány Köréből 1965. Akadémiai Kiadó, 1966. 313-338.
2. Füle Sándor: A 100 éves napközi otthonaink pedagógiai öröksége – és Európa. Neveléstörténet c. folyóirat (főszerk.: Dr. Tölgyesi József) Székesfehérvár, 2004. 2. szám 26-42.
– Füle Sándor: Az iskolai napközi otthoni nevelőmunka helyzetének értékelése. A Napközi Otthoni Pedagógusok III. Országos Tanácskozásának vitaindító előadása. Székesfehérvár, 2007. július 4., 28.
3. Füle Sándor: A magyarországi iskolai napközi otthonok vázlatos története. Euroditio – Educatio. A Selye János Egyetem Tanárképző Karának tudományos folyóirata. (főszerk.: Phd. Dr. Erdélyi Margit) Komarno. (Szlovákia), 2007. 2. sz. 53-64.
4. Füle Sándor: Alkalmazott Pedagógia (A napközi otthoni és a nevelőotthoni nevelés) Főiskolai jegyzet. Eger. Líceum Kiadó, 1997. 14-20.
5. Füle Sándor: A szegény gyermekek nevelésének megoldása Magyarországon a dualizmus korában. I. Nemzetközi Neveléstörténeti Konferencia. Fürstenfeld (Ausztria), 2006. október 6-8. Megjelent a Konferencia kötetében.
6. Mayer József: „Itt nem lehet rövidtávon eredményt elérni, hosszú távlatokban kell gondolkodni.” (Beszélgetés a roma tanulók iskolai integrációjáról...) Új Pedagógiai Szemle, 2007. december. 107-114.
7. Burchard Erzsébet: Gyakorlati gyerekvédelem. (Óvodák és napközi otthonok munkaterve). Exodus Kiadó, 1945.
8. Füle Sándor: Napközi Otthoni Neveléstan (A napközi otthoni nevelőmunka feltételrendszere) Okker Kiadó, 2004. 45-52.
9. Füle Sándor: Ajánlás. A Napközi Otthoni Pedagógusok III. Országos Tanácskozása. Székesfehérvár, 2007. július 6., 8.

- Szalókyiné Várkonyi Mária: A Napközi Otthoni Pedagógusok III. Országos Tanácskozása. Módszertani Közlemények, 2007. 5. sz. 205-215.
10. Füle Sándor: Napközi Otthoni Neveléstan. A napközi otthoni pedagógus kapcsolatrendszere. 53-62.
 11. Uo.: 137-139. Füle Sándor napközi otthoni neveléssel kapcsolatos publikációi.
 12. Füle Sándor: Az iskolai napközi otthoni pedagógusok képzésének és továbbképzésének története. Előadás a Nyugat-Magyarországi Egyetem Györi Tanítóképző Főiskolai Karának Apáczai napján. 2006. 20.
 - Simon Gyuláné: Napközi otthoni vezető szakra jártam. Az 1948/49-ben létrehozott oktatási forma ismertetése. Napközi Otthon, 1965. 1. sz. 19-21.
 - Füle Sándor: A Napközi Otthoni Nevelőmunka minőségének fejlesztése. 120 órás továbbképzési program. Jóváhagyta az Oktatási Minisztérium 382/12/2002. sz. határozatával.
 - Füle Sándor: Az iskolai napközi otthoni nevelőmunka elmélete és gyakorlata. 30 órás továbbképzési program. Jóváhagyta az Oktatási és Kulturális Minisztérium OKM-1/33/2007. sz. határozatával.
 13. Füle Sándor: Az iskolai napközi otthoni nevelőmunka minőségének fejlesztése I. Módszertani Közlemények, 2002. 5. sz. 193-197.
 - Füle Sándor: Az iskolai napközi otthoni nevelőmunka minőségének fejlesztése II. Módszertani Közlemények, 2003. 1. sz. 17-23.
 14. Füle Sándor: Párbeszéd a szülők és a pedagógusok között. Okker Kiadó, Budapest, 2002. 252.
 15. Füle Sándor: Az iskolai napközi otthoni nevelőmunka fejlesztési programja. A Napközi Otthoni Pedagógusok III. Országos Tanácskozása vitaindító előadása. Székesfehérvár, 2007. július 5., 28.
 16. Füle Sándor: Az iskola előtti nevelés és az alapfokú oktatás az Európai Unióban. (Napközis ellátás az alapfokú oktatásban) Eurodice. Az Európai Oktatási Információs Hálózat Magyarországi Képviselete. Budapest, 1997. 35-37.
 17. Füle Sándor: Alapok az iskolai napközi otthoni nevelőmunka fejlesztéséhez. Kézirat. Székesfehérvár, 2007. július 4-6., 300.
 18. Konrad Lorenz: Ember voltunk hanyatlása. Cartafilus Kiadó. Budapest, 1996. 178.

—
—
—

KISS GÁBOR
főiskolai docens
SZTE JGYPK Testnevelési és Sporttudományi Intézet
Szeged

A mozgáskultúra-egészségkultúra összefüggései rekreációs megközelítésből¹

„Az egészség nagy kincs, az egyetlen,
amely arra érdemes, hogy ne csak verejtéket,
fáradtságot, vagyont vesztegessünk reá.....
hiszen nélküle az élet csak szálnalmas botrány.”
(Montaigne)

Bevezetés, a fogalmak elméleti és gyakorlati összefüggései

Előadásom anyagát: „A kultúráközvetítés elmélete és gyakorlata” című konferenciára állítottam össze. Célként tűztem ki, hogy rávilágítsak a mozgás és az egészség mint kulturális

¹ A kultúráközvetítés elmélete és gyakorlata, Tudományos konferencia, Szeged, 2006. 03. 06-08.